

RODINNÉ FARMY U NÁS A V EVROPĚ

ŠÁRKA GORGOŇOVÁ

ŠÁRKA GORGOŇOVÁ

Vedoucí mediálního oddělení

Asociace soukromého zemědělství

ČR, autorka knihy Selská historie

pokračuje, která byla vydána v roce

2018 u příležitosti 20. výročí této

stavovské organizace.

Plošně nejrozšířenější způsob obdělávání půdy a zemědělského hospodaření vůbec představují rodinné farmy. Je postavený na principu zodpovědnosti sedláka a jeho rodiny, a to odpovědností nejen k prostému ekonomickému postavení statku - farmy, ale také odpovědností mezigenerační - jak k předkům, tak budoucím generacím. A to je zřejmě ten nejvýkonnější kapitál, kterým rodinné farmy disponují a který je motorem jejich existenční oprávněnosti v globalizovaném světě.

Na světě je více než 500 milionů rodinných farem, které hospodaří na 56 % zemědělské půdy a tvoří nejméně 56 % zemědělské produkce. V Asii či Střední Americe dokonce více než 80 %, v rámci Evropské unie je to 68 % a jsou základem Společné zemědělské politiky EU.

ČESKÁ REPUBLIKA VERSUS ZBYTEK SVĚTA

Výrazně odlišná situace je ovšem v České republice, kde došlo vinou násilné kolektivizace venkova, zahájené na konci 40. let 20. století, k vystěhování více než čtyř tisíc selských rodin a likvidaci soukromého hospodaření. To mělo za následek rozvrácení venkova, rozsáhlé sociální změny ve společnosti, tisíce zničených životů a lidských tragédií, neblahé změny v krajině a celkovém rázu českého a moravského venkova. Jednalo se o asi nejsmutnější kapitolu éry komunismu, jejíž následky pocítujeme dodnes.

Ačkoliv náprava způsobených křivd se po změně režimu příliš nepovedla a o vyrovnaní majetkových podílů z transformace zemědělských družstev si mnozí mohou nechat pouze zdát, i přesto se našla celá

BOX 1:

Historie rodinných farem v ČR - následky komunistické totality

- * násilná kolektivizace na přelomu 40. a 50. let 20. století, nucené vstupování do družstev
- * likvidace selského stavu - konfiskace majetku, popravky, věznění, zákaz studia
- * „rozorání mezí“, plošné odvodňování, změna vzhledu krajiny, zprerhání vlastnických vazeb, scelování pozemků
- * ochromení života na venkově, poničení mezilidských vztahů, eroze půdy, dopady na životní prostředí
- * víra veřejnosti v industriální velkoplošné zemědělství

Násilná kolektivizace český venkov značně poznamenala. Potomci původních hospodářů museli prokázat notnou dávku odhodlání, když na zdevastovaných usedlostech začali po čtyřiceti letech znovu hospodařit. Na snímku statek rodiny Vodňanských v Blíževědch na Českolipsku na počátku 90. let m. st. Archiv ASZ ČR

Včelí farma Cihlářovi, která v loňském roce zvítězila v soutěži ASZ ČR Farma roku, před a po. Snímky dělí rovně čtvrtstoletí. Co se zde odehrálo v druhé polovině minulého století, už připomínají pouze fotografie umístěné na tabuli vedle brány - jako memento, aby se nikdy nezapomnělo... Archiv ASZ ČR

řada těch, kteří se rozhodli po čtyřiceti letech navázat na rodinnou tradici a začít znovu hospodařit. Na počátku 90. let minulého století nebyla v České republice v soukromých rukou téměř žádná půda,

ministerstva zemědělství se stále více odchyluje od takzvaného evropského modelu zemědělství, který stojí na rodinných farmách, zatímco v ČR jsou rozhodujícími příjemci dotací velké zemědělské průmyslové

BOX 2:

Pozice rodinných farem v ČR obecně

- * podpora rodinných farem nejmenší v okolí (oproti Rakousku, Polsku či Německu), malá podpora od státu
- * nepochopení přínosu rodinných farem
- * nedostatečná mediální prezentace ze strany státu7
- * stále se zvyšující byrokracie

dnes obhospodařují soukromí zemědělci 38 % z celkových 3,5 mil. ha zemědělské půdy u nás a z 30 tisíc aktivních zemědělců v ČR tvoří výrazně početnější skupinu, než nástupci bývalých zemědělských družstev, a to v poměru 26 tisíc fyzických osob oproti čtyřem tisícům osob právnických. Navzdory jasně daným evropským trendům má duální struktura českého zemědělství na podporu rodinných farem neblahý vliv, a to zejména ze strany státu. Nejen současné politické klima nepřeje snaze o definici pojmu rodinné farmy, vláda nedoceňuje myšlenku a přínos této formy hospodaření.

VELKÉ ČESKÉ LÁNY PROTI ZBYTKU EVROPY

Tento postoj státu se odráží i v jeho přístupu k nové podobě Společné zemědělské politiky EU. Ta se má podle drtivé většiny členských zemí oproti současné podobě změnit ve prospěch menších a středních zemědělských podniků, nových technologií, adaptačních opatření na změnu klimatu a rozvoje venkova jako celku.

Zemědělská politika současného vedení

zlepšoval, aby byly zachovány zdroje pitné vody a aby se zastavila devastace půdy.

ZASTROPOVÁNÍ PLATEB = LEPŠÍ STAV NAŠÍ KRAJINY

Tímto směrem jde i SZP, a předpokládané změny po roce 2020 budou na obdobné priority ještě více zaměřeny, než dosud. Celá Evropa, až na ČR a Slovensko, navíc předpokládá a podporuje krácení dotací největším zemědělským průmyslovým podnikům také proto, že zemědělský rozpočet bude mít odchodem Velké Británie z EU k dispozici méně peněz. Ministerstvo zemědělství ale tvrdošíjně krácení podpor průmyslovému zemědělství odmítá, což podle všeho povede k neschopnosti ČR čerpat podpory z EU v těch případech, kdy žadatelé o dotace nesplní podmínky pro příjemce podpor z titulu své přílišné velikosti. ČR tak může přijít při předpokládaném nižším rozpočtu EU na zemědělství ještě o víc, než na co by měla při uplatňování evropského modelu zemědělství nárok. Naše zemědělství, které je bohužel na dotacích z EU závislé mnohem více, než většina evropských zemí, vinou toho nevyčerpá miliardy korun, které by bylo možné využít například ve prospěch krajiny a venkova, k potřebné generační výměně v českém zemědělství a především pro rozvoj malých a středních podniků na bázi rodinných farem. S aktualizovanými prioritami SZP přitom korespondují dlouhodobé požadavky ASZ ČR, které ministerstvo zemědělství zatím nevyslyšelo. Jedná se například o zavedení schéma pro malé farmy, tzv. redistributivní platby (platby na

Dlouhodobou prioritou ASZ ČR a jejích členů jsou opatření, která pomáhají obnovit původní přirozené prvky ve venkovské krajině, jakými jsou např. remízky, aleje či drobné vodní nádrže. Archiv ASZ ČR

první hektary), výraznější degresivity a také zastropování přímých plateb při současném sledování propojenosti podniků.

Nastavení dotací a priorit má přímý dopad na celý venkov a fakticky rozhoduje o budoucí podobě naší krajiny. Její stav je třeba zlepšit, což dnes vnímají úplně všichni odborníci i laická veřejnost. Pozice, kterou hájí v diskusích o budoucí podobě SZP ministerstvo zemědělství, ale stav krajiny ani strukturu našeho zemědělství nezlepší. Hlavní prioritou ministerstva je totiž zachovat současný (nevyhovující) stav.

SEDLÁCI A JEJICH STAVOVSKÁ ORGANIZACE

Potřebnou obhajobou ekonomických, sociálních a odborných zájmů českých soukromých zemědělců se již 20 let zabývá dobrovolná stavovská a profesní organizace - Asociace soukromého zemědělství ČR (ASZ ČR) s více než 6500 členy sdruženými v 41 regionálních a osmi členských organizacích. Veškerá činnost tohoto sdružení vychází z respektování starých selských tradic a přesvědčení o perspektivě rodinných farem jako základu moderního evropského zemědělství a živého venkova.

Zástupci ASZ ČR se snaží chránit a prosazovat zájmy sedláků v parlamentu, na ministerstvech i dalších orgánech státní sprá-

U příležitosti oslav dvaceti let Asociace soukromého zemědělství ČR, které proběhly na počátku května na pražském Vyšehradě, byla vydána kniha „Selská historie pokračuje“, která obsahuje více než dvě stovky příběhů selských rodin napříč celou republikou. Archiv ASZ ČR

BOX 3:

„Po letech zpochybňování a dehonestace těch, co se rozhodli na troskách opět postavit bývalé rodové grunty až po různé zásahy státní byrokracie do hospodářství fyzických osob s pokusy různé znevýhodňovat a znesnadňovat jejich snahu stát se plnohodnotnými zemědělskými podniky, je nutno zkonstatovat - nepovedlo se. Ba naopak, čeští sedláci jsou dnes bez urážky hybnou silou ve všech oblastech zemědělské politiky, kterou se může náš stát chlubit jako přínosnou pro zlepšení postavení spotřebitele potravin, účinné ochrany krajiny a především půdy, smysluplných změn v byrokracii a požadavcích na zemědělce jako takové, až po pozitivní změny ve vnímání „sedlačiny“ jako uznávaného způsobu lidské činnosti v současné společnosti,“ říká předseda ASZ ČR Josef Stehlík.

vy. Asociace úzce spolupracuje s předními institucemi a odborníky na zemědělskou ekonomiku a sama zpracovává a předkládá konkrétní návrhy jak operativního, tak koncepčního charakteru. Ve všech návrzích důsledně hájí zásadu minimalizace státních zásahů do svobodného podnikání, již deset let je také aktivní v Antibyrokratické komisi ministra zemědělství.

Jedním z důležitých posláních této stavovské organizace je také prezentace významu a činnosti rodinných farem napříč širokou veřejností. Děje se tak především prostřednictvím Selských slavností - akcí s bohatým programem pro rodiny s dětmi, které se několikrát ročně konají na farmách členů ASZ ČR v různých koutech republiky. Každoročně také Asociace, již 17 let, vyhlašuje soutěž o Farmu roku, které se účastní farmy s velice různorodou charakteristikou struktury či velikostí usedlosti, a jejím hlavním cílem je ukázat, že český sedlák hospodařící na své rodinné farmě může být nejen úspěšným podnikatelem a spokojeným člověkem, ale i hrdým a svobodným občanem, který pozitivně ovlivňuje svou obec a region.

SPOLUPRÁCE SEDLÁKŮ A OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

V rámci prosazování zájmů svých členů se Asociace snaží spolupracovat s řadou partnerských organizací, s nimiž sdílí podobné postoje. V letošním roce například uzavřela smlouvu o vzájemné spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, jejíž hlavní náplní je podpora a propagace šetrného zemědělského hospodaření důležitého pro ochranu a péči o přírodu a krajinu při zohlednění hospodařících subjektů a vlastníků zemědělské půdy.

Vzhledem k tomu, že dlouhodobou prioritou ASZ ČR a jejích členů jsou opatření, která pomáhají obnovit původní přirozené prvky ve venkovské krajině, jakými jsou např. remízky, aleje či drobné vodní nádrže, je tak spolupráce s ochránci přírody

nasnadě.

Zástupce AOPK ČR byl zapojen i do příprav a je členem hodnotitelské komise nového programu pro členy Asociace Pestrá krajina, jehož cílem je propagovat výše uvedená zrealizovaná opatření a motivovat další sedláky, aby se o něco podobného pokusili i na svých pozemcích.

ASOCIACE SLAVÍ DVACET LET SVÉ EXISTENCE

V letošním roce slaví Asociace soukromého zemědělství ČR dvacet let své existence. Je tak ideální příležitost ohlédnout se za uplynulými dvěma desetiletími této stavovské organizace, která vznikla ze zdola, z přirozené potřeby sedláků mít možnost uplatnit svůj hlas, v čemž byla od počátku její síla. Díky ní se ze sdružení, které začalo zcela bez prostředků, bez profesionálního aparátu, bez regionální struktury a zejména proti vůli těch, jež tehdy řídili naše zemědělství jak na vládní úrovni, tak v profesních spolicích, stala potřebná a životaschopná organizace s velmi širokou škálou činností a působením.

V rámci oslav tohoto výročí, které proběhly na počátku května na pražském Vyšehradě, nechybělo připomenutí toho, co přítomné sedláky spojuje - několikasetletá rodinná tradice, po generace předávaný vztah k půdě a hospodaření, ústrky, příkoří, zmařená lidská životy, nové začátky plné pokusů, omylů, pádů, ale i vítězství, zadoštíučinění a splněné sny, svobodomyšlnost, hrdost, pracovitost a pokora. A to vše lze nalézt v knize „Selská historie pokračuje“, která vyšla právě u příležitosti 20 let od založení Asociace. Obsahuje více než dvě stovky příběhů selských rodin z 26 regionů či členských organizací ASZ ČR, které zahrnují jak ohlédnutí za historií a obdobím kolektivizace, tak dobu těsně po revoluci až do současnosti. Objednat si ji lze na www.asz.cz.